

Konrad Pawłowski

Wybory prezydenckie, parlamentarne i lokalne w Serbii 3 kwietnia 2022 r.: wstępne wyniki głosowania (cz. II)

3 kwietnia 2022 r. w Serbii odbyły się wybory prezydenckie, przedterminowe wybory parlamentarne oraz wybory lokalne w 14 jednostkach samorządu terytorialnego. W pierwszej turze głosowania na stanowisko głowy państwa wybrany został urzędujący prezydent Serbii i szef Serbskiej Partii Postępowej (SNS) Aleksandar Vučić. Zgodnie z przewidywaniami SNS odniosła kolejne zwycięstwo w wyborach parlamentarnych. Jakkolwiek wyniki głosowania potwierdzają dominację SNS na serbskiej scenie politycznej, wskazują one jednak na spadek poparcia społecznego dla tej partii. W nowym Zgromadzeniu Narodowym SNS nie obsadzi już bowiem bezwzględnej większości mandatów poselskich. Wyniki głosowania oznaczają również powrót do Zgromadzenia Narodowego przedstawicieli demokratycznej opozycji oraz pojawienie się w parlamencie kilku mniejszych ugrupowań, reprezentujących przeciwstawne bieguny polityczne, tj. środowiska zielonej lewicy, ugrupowania konserwatywne i monarchistyczne oraz partie prawicowo-nacjonalistyczne.

I. Wybory parlamentarne

Obóz władzy. W wyborach parlamentarnych 3 kwietnia 2022 r. uczestniczyło 19 list wyborczych. Według wstępnych szacunków Republikańskiej Komisji Wyborczej (RIK) frekwencja wyborcza wyniosła **58,63%**. Próg wyborczy (3%) przekroczyło 7 list wyborczych¹.

Według szacunków RIK koalicyjna lista wyborcza na czele z konserwatywną Serbską Partią Postępową (*Srpska napredna stranka*, SNS) zdobyła **42,96%** głosów (tj. 120 miejsc w 250-osobowym Zgromadzeniu Narodowym). Mniejsze poparcie – **11,51%** (32 mandaty parlamentarne) – uzyskała koalicyjna lista wyborcza pod przewodnictwem Socjalistycznej Partii Serbii (*Socijalistička partija Srbije*, SPS).

Wyniki te pokazują, że na partie wchodzące w skład obecnej koalicji rządowej zagłosowało łącznie **54,47%** wyborców.

Demokratyczna opozycja. Koalicyjna lista wyborcza, na której znalazły się środowiska tzw. demokratycznej opozycji na czele z Partią Wolności i Sprawiedliwości (*Stranka slobode i pravde*, SSP) oraz Partią Demokratyczną (*Demokratska stranka*, DS), uzyskała **13,58%** poparcia (38 deputowanych). Wynik ten oznacza, że największe partie opozycyjne, które zbojkotowały wybory parlamentarne z czerwca 2020 r. – w niektórych przypadkach ponownie – pojawiają się w Zgromadzeniu Narodowym.

Progu wyborczego nie przekroczyła z kolei koalicja ugrupowań demokratycznych, na czele z Partią Socjaldemokratyczną (*Socijaldemokratska stranka*, SDS) byłego prezydenta Serbii Borisa Tadicia, która uzyskała **1,67%** poparcia.

Zielona lewica. Poparcie rządu **4,63%** (12 miejsc poselskich) zdobyła lista koalicyjna organizacji społecznych, stowarzyszeń, partii politycznych i ruchów obywatelskich, które organizowały niedawne protesty ekologiczne przeciwko budowie kopalni litu i boru przez przedsiębiorstwo górnicze Rio Tinto (zob. „Rozmowy IEŚ”, nr 207). W składzie koalicji „Musimy” („*Moramo*”) znalazły się m.in. ruch obywatelski Powstanie Ekologiczne (*Ekološki ustanak*) oraz ruch miejski Nie pozwólmy zatopić Belgradu (*Ne davimo Beograd*, NDBG).

¹ *Уживо резултати Парламентарни избори 2022*, <https://www.rik.parlament.gov.rs/tekst/284079> [04.04.2022].

Dobry wynik ugrupowań zielonej lewicy oznacza pojawienie się nowej siły politycznej w Zgromadzeniu Narodowym i na scenie politycznej Serbii, zdominowanej przez partie konserwatywne i prawicowe.

Partie konserwatywne, monarchistyczne i prawicowe. Na koalicyjną listę wyborczą na czele z Demokratyczną Partią Serbii (*Demokratska stranka Srbije*, DSS) zgłosowało **5,39%** wyborców (15 deputowanych).

Lista koalicyjna, której liderem był Serbski Ruch „Drzwi” (*Srpski pokret Dveri*)², zdobyła **3,84%** poparcia (10 mandatów). Podobnie **3,74%** poparcia (10 posłów) uzyskała lista Serbskiej Partii Dotrzymujących Przysięgi (*Srpska stranka Zavetnici*)³.

Obecność w parlamencie małych partii konserwatywnych i ugrupowań radykalnej prawicy wzmocni formalny pluralizm polityczny przyszej władzy ustawodawczej. W praktyce jednak niektóre z nich będą podatne na naciski i zachęty ze strony SNS.

Partie mniejszości. Zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem w Zgromadzeniu Narodowym zasiądą także przedstawiciele partii reprezentujących mniejszości narodowe i etniczne (13 mandatów poselskich).

II. Wybory prezydenckie

Zaprezentowane przez RIK wyniki pokazują, że na obecnego prezydenta Serbii Aleksandra Vučića (SNS) zagłosowało **58,59%** wyborców. Oznacza to, że urzędujący od 2017 r. prezydent zwyciężył w pierwszej turze głosowania i po raz drugi obejmie urząd głowy państwa. Drugi wynik (**18,35%**) uzyskał kandydat demokratycznej opozycji zorganizowanej wokół SSP i DS – Zdravko Ponoš. Pozostali kandydaci na urząd prezydenta Serbii uzyskali poparcie mieszczące się w przedziale **5,96%-0,87%**⁴.

Wyliczenia RIK pokazują, że liczba głosów oddana na Vučića była faktycznie większa od połączonych wyników pozostałych 7 kandydatów na urząd prezydenta. Tak dobry rezultat wynikał z poparcia kandydatury Vučića przez elektorat SNS, SPS oraz części mniejszych partii prawicowych.

III. Wybory lokalne w Belgradzie

Pierwsze, szacunkowe wyniki głosowania pokazują, że obóz władzy i partie opozycyjne uzyskały zbliżone poparcie w wyborach do Zgromadzenia miasta Belgrad. W wyborach do tego organu samorządu lokalnego lista koalicyjna SNS uzyskała **38,7%** głosów (48 mandatów), lista na czele z SPS – **6,9%** (8 mandatów), lista demokratycznej opozycji (m.in. SSP i DS) – **20,6%** (26 mandatów), zielono-lewicowa koalicja (m.in. NDBG) – **10,5%** (13 mandatów), środowiska konserwatywne pod przywództwem DSS – **6,3%** (7 mandatów), lista partii Zavetnici – **3,6%** (4 mandaty), a koalicja na czele z Dveri – **3,5%** (4 mandaty)⁵.

Wyniki te pokazują, że minimalną przewagę (56 na 110 mandatów)⁶ w składzie Zgromadzenia miasta Belgrad posiada obecna koalicja rządowa SNS-SPS. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że nowym prezydentem miasta Belgrad, wybranym przez Zgromadzenie, będzie kandydat SNS Aleksandar Šapić⁷.

Wnioski

Zgodnie z przewidywaniami rządząca od 2012 r. SNS kolejny już raz zwyciężyła w wyborach parlamentarnych, a jej szef A. Vučić został ponownie wybrany na stanowisko głowy państwa.

² Dalej: Dveri.

³ Dalej: Zavetnici.

⁴ *Уживо резултати Председнички избори 2022*, <https://www.rik.parlament.gov.rs/tekst/284079> [04.04.2022].

⁵ *IPSOS/CeSID: Preliminarni rezultati izbora za Skupštinu Beograda*, N1, 04.04.2022.

⁶ Jest to jednak większość minimalna, która może zostać łatwo zablokowana. Powoduje to, że na poziomie zgromadzenia miasta SNS będzie zapewne szukała kolejnego partnera koalicyjnego. Według niektórych opinii mogłaby to być DSS.

⁷ Ze względu na rolę samej stolicy w życiu politycznym Serbii SNS pozostaje żywotnie zainteresowana tym, aby władza w Belgradzie nie wpadła w ręce opozycji politycznej.

Największym zwycięzcą wyborów jest z pewnością SNS. Jednocześnie jednak w wyborach parlamentarnych 3 kwietnia partia ta uzyskała najgorszy od lat wynik wyborczy⁸. Oznacza to, że po raz pierwszy od 2014 r. SNS nie będzie posiadała absolutnej większości mandatów poselskich w Zgromadzeniu Narodowym.

Na pierwszy rzut oka wzmacnia to pozycję polityczną SPS – wieloletniego i coraz bardziej zmarginalizowanego koalicjanta rządzącej SNS. Wprawdzie SNS potrzebuje partnera koalicyjnego do utworzenia nowego rządu (i naturalnym przyszłym koalicjantem jest właśnie SPS), może jednak stworzyć nową większość parlamentarną przy wsparciu ze strony partii mniejszości lub partii konserwatywnych i prawicowych, które weszły do Zgromadzenia Narodowego. Jakkolwiek SPS jest zainteresowana pozostaniem przy władzy, widoczne obecnie milczenie SNS na temat przyszłej koalicji rządowej oznacza, że prezydent Vučić rozważa różne powyborcze scenariusze, a oczywista – i *de facto* zapowiadana przed wyborami – kontynuacja trwającej od 2012 r. koalicji SNS-SPS z punktu widzenia szefa SNS nie jest obecnie jedyną możliwą opcją polityczną⁹. Nie można również wykluczyć powstania szerszej koalicji między SNS, SPS i DSS, dającej SNS bezpieczną większość zarówno na szczeblu centralnym, jak i szczeblu samorządowym w Belgradzie¹⁰.

Jakkolwiek wyniki wyborów parlamentarnych wskazują na spadek poparcia politycznego dla SNS, pokazują również, że tradycyjnie podzielona, skłócona i zróżnicowana w wymiarze ideowym serbska opozycja nie ma poparcia społecznego, które mogłoby jej przynieść sukces wyborczy i doprowadzić do zmiany u sterów władzy w Serbii. Na korzyść SNS działa również organizacyjne rozdrobnienie opozycji, odzwierciedlone w ostatnich wyborach¹¹.

Największym przegranym wyborów jest demokratyczna opozycja. Wynik koalicji „Zjednoczeni dla zwycięstwa Serbii” pokazuje bowiem, że serbskie społeczeństwo nadal nieufnie odnosi się do ugrupowań politycznych zrzeszonych wokół SSP i DS, widząc w liderach tych partii byłych prominentnych polityków, pragnących powrócić do władzy na fali niezadowolenia części społeczeństwa z rządów SNS.

Last but not least, decyzja największych partii opozycyjnych o uczestnictwie w wyborach i powrocie do ław poselskich zmniejsza ryzyko, że dalsza debata polityczna między władzą, jej przeciwnikami politycznymi i niezadowolonymi obywatelami będzie odbywać się na ulicach serbskich miast, a nie w Zgromadzeniu Narodowym¹².

Stan na dzień 4 kwietnia 2022 r., godz. 23.00.

⁸ W wyborach z 2014 r. i 2016 r. SNS zdobyła nieco ponad 48% głosów, zaś w 2020 r. – wskutek bojkotu wyborów przez część opozycji – ponad 60%.

⁹ *Da li je Vučić upravo otpisao Dačića i otvorio vrata za Vladu bez SPS*, Nova S, 04.04.2022.

¹⁰ *Gosti NI: Politički život u Srbiji sutra će bitno drugačije izgledati*, NI, 04.04.2022.

¹¹ W wyborach 3 kwietnia 2022 r. partie demokratycznej opozycji, środowiska zielonej lewicy, partie centroprawicowe i konserwatywne oraz ugrupowania prawicowe i nacjonalistyczne tradycyjnie już poszły do głosowania w kilku koalicjach wyborczych, co faktycznie osłabiło ich wynik wyborczy.

¹² W komentarzu wykorzystano fragmenty publikacji: K. Pawłowski, *Ryzyko polityczne: wyzwania dla stabilności politycznej, rozwoju gospodarczego i polityki zagranicznej Serbii*, „Prace IEŚ” 2021, nr 12.